

ւերած էր Բիւզանդիոնի աստիճանները, եւ որ Մաչատըր տխուր գործիքն ընել տուաւ իր զայրուցքն ։ Բրօֆ. Կոնիքեր Նեստորականներ կը համարէ այդ աղանդաւորները, եւ նշանակելի պարագայ մը կը նկատէ Հայոց մոլորանդ վերաբերումը այլակրօններու հետ նոյն այն դարուն որուն մէջ այնքան ծանր պատուհաս մը պիտի ըլլար իրենց զլլուտն կրակապաշտ Պարսից մոլեռանդութիւնը ։ Բայց ապահովապէս սխալ է բրօֆ. Կոնիքերի ենթադրութիւնը ։ Կորինն այդ տեղ չ'ակնարկեր Նեստորականներու, քանի որ յիշ մը ետքը կ'ակնարկէ այդ աղանդը աւելի քաջայայտ իբր « աւանդութիւնը աւն ուրումն հռոմէի, որում Թէոդոս (Թէոդորոս ?) անուն » ։ Ընդհակառակն, միւս աղանդաւորներուն տուած ֆարքառոս յորջորումը (բարբարիանոս=բարբարոս, ինչպէս մագիստրիանոս=մագիստրոս) եւ « ժանտագործ » մակդիրը զոր Բիւզանդ (Վ.Գ.) քուրմերու կուտայ, եւ որուն զրեթէ հոմանիքը « պղծագործ » Ագաթանդեղոս ալ կը գործածէ քուրմերու համար. հաւանական է ընեն թէ այդ աղանդը չէր հոռոմ կորովամբող եւ ճարտարաբան աղանդապետներէն մէկուն վարդապետութիւնը, այլ հին հեթանոսութենէ մնացած եւ բարբարոսական բարբիւր պահպանող աղանդ մը, որուն նման բարբերու հետեւողներ տեղ տեղ մնացած էին բաւական թուով ինչպէս կ'երևի Բիւզանդէ (Վ. Գ.) ։ Բայց մուծը կը մնայ թէ ինչպէս մինչեւ մեծն Բիւզանդիոն հասած էր ասոնց համարը, եւ անոր աստիճանները հրաւիրած ։ Նշանակելի է որ փոքր Կորինի մէջ Բարբարիանոս բառը եղած է Բոդրոքիանոս, որ իր կարգին սերտ առնչութիւն կը ցուցնէ իտրենացիի « բորբորիտ » անականին հետ (իբր հելուսաէր կամ պղծագործ նշանակութեամբ) զործածուած Շամիրամի համար (« բորբորիտն Շամիրամ »), որով հաստատութիւն կուտայ ենթադրութեան թէ կանանց հետ անխորի խառնակութեան հեթանոսական հին բարբերու կ'ակնարկուի աղանդին տրուած այդ Բարբարիանոս կամ Բորբորիանոս յորջորումով ։

(Շարունակելի)

Գ. ՓԱՌՆԱԿ

Հայ Էջեր

Տ Ա Ղ

ՅԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ ԱՍՍՏԵԱԼ

Վասն հոգեվարի

Այլք իմ ծովացեալ, դեռք յինչն հոսեալ,
Յանեղ համբաւէն զըծոխոց որ ինձ կայ պահեալ ։

Բերանն իմ կարկէ, բանք լեղութիւն սպառի,
Ի յանէ մահուան զըծոխոց եւ դառաստանի ։

Գոյնքս յինչն քաղի, լոյսըս խաւարի,
Մարմինս դառնալոց է ի հող ի յերկրի փոշի ։

Դողալով սարսիմ յանէ հրեշտակին,
Որ զհոգին հանէ քակտելով յոր հոգէվարին ։

Երկունք ցաւազին մահու դիւ կալղին,
Սարսափմամբ հալիմ կսկծմամբ յանէ կոյղղին ։

Ջարմանք դիւ ունին, յետ մահուան ժամին,
Զօդն սիրելի ոչ եղբայր յոր հոգէվարին ։

Եկեալ հրեշտակին՝ աւանդել զհոգին,
Ահակերպ դիմօք զարհուրմամբ ինձ երեւեսցին ։

Ընդ նոյն հրեշտակին՝ այլ հրեշտակք յայտանին,
Դիմօք զանազան՝ ահակերպ հոգոյն երևին ։

Թողեալ ըղմարմին տանին ըզհոգին,
Ափշեալ հիւսնայ զարհուրեալ ի ճանապարհին ։

Ժամ հասեալ նրմին երկամբք ցաւազին,
Ժողովեալ դիւազն ընդ հոգոյն յոյժ պատերազմին ։

Ի յօղոս վերին խաւարեալ տեղին,
Դասք դասք ժողովեալ բարկութեամբ ընդ հոգւոյն կովին ։

Լան եւ մորմոքին , բարկութեամբ ի լին ,
Մեծ կսկծանօք հառաչին եւ փռչիմանին :

Խաղալով նոցին ընդ դերեալ հոգին ,
Ջար գազանքն այսօր կատաղեալք ի վերայ նո-
րին :

Յոսի տալով նոցին ի վերայ նորին ,
Ասին թէ՛ Տեսաք մենք զարկած գործոց մեր ի
դմին :

Կացեալ ի միջին , չրաբեալ հոգին ,
Ի վեց կողմանէ պաշարեալ վեց շարժմամբ չա-
րին :

Հոտքն զաղբաղին ի դիւաց . բուրին ,
Հոգին տաղտկացեալ ի հոտոց գարշաթեան
նոցին :

Ջաշիւ սաստկաղին որոտան նորին
Որպէս ըզճայթմունք ի յամբոց գոչելով նոցին :

Ղօզանջին նոքին զաղաղակ չարին ,
Ջգործ չարեաց տեսաք մեք ի դմա , դա է մեր
բաժին :

Հին ձայնից նոցին զխեղք հոգւոյն տանին ,
Որպէս մոմ հալեալ նըւաղի այն գերեալ հոգին :

Մրմռեալ նոցին՝ ընդ հոգւոյն կռււին ,
Որպէս կայծակունք իջրոյ ընդ հոգւոյն հոսին :

Թեոս 'ւ առաջ կռվին , յաջ 'ւ անեակ մրցին ,
Ի վեր եւ ի վայր պաշարին զայն խղճուկ հո-
գին :

Նոր չարքս որ յայտնին չէ եղեալ բնաւին ,
Կատաղեալ գազանք այլակերպ եւ դէմքն ահա-
զին :

Շող ցոլայ հրապին ըրնդաց նոցին ,
Որպէս բոց վառեալ բորբոքն զմօլորեալ հոգին :

Ողբալով հոգին կսկծմամբ յոյժին ,
Մորմոքեալ դռէ հառաչմամբ ձայն ողորմագին :

Ջեմ տեսեալ բնաւին հանց չար անագին ,

Կատաղեալ գազանքս որ այսօր զիս պաշարեցին :

Պէտքէս դէմք նոցին հալին ըզհոգին .
Դասք սատանայի եւ դիւաց քայնաց եւ ալին :

Ջահ վառեալ նոցին ի մէջ խաւարին
Պէտքէս երեւմունք ցուցանին ի ճանապարհին :

Ռամիկ այն հոգին յետ պատերազմին
Որպէս մոմ հալեալ լինիցի ի յանէ նոցին :

Սաստեալ հրեշտակին չար դիւաց դասին ,
Հանէ դայն հոգին ի կայանս ուր հոգիք պահին :

Վերացեալ հոգին տեսանէ զնոսին
Դասք դասք ժողովեալ 'ստ արժանեաց զոր ինչ
գործեցին :

Տեսանին նոքին զայն գնացեալ հոգին
Շուրջ պատեալ ողբան զմեղաւորն յայն հրա-
պարակին :

Բամբ հոգւոց դասին անգրը ժողովին ,
Շուրջ եղին կոծողքն՝ առ Գիրքն՝ յայն հրա-
պարակին :

Ճաւակցեալ նոքին՝ կոծին ըզհոգին ,
Դու եկեր այսօր , ո՛վ գերի , պատմէ Եսային :

Ի իւսեալ ընդ նոսին՝ ձայնակցի նոցին .
Հառաչմամբ ողբան մինչեւ յօ՛րն զատաստանին :

Փակեալ է նոցին դուռն առաքաստին ,
Մորմոքմամբ գոչին կսկծմամբ եւ ոչինչ չահին :

Բռն մահու նոցին տանջէ ըզհոսին ,
Վա՛յ 'ւ եղո՛ւկ մարմնոցն է նոցին յորժամ զար-
թիցին :

Տառապեալ հոգին , եկեալ առ մարմին ,
Բամբ գործոց չարեալցն յայնժամ յայտնեսցին :

Անձամբ եղկելին , ռամիկ եւ գերին
Առաջի կացեալ դողալով մեծ դատաւորին :

Կհնէ զգործք նորին եւ բարբառ լիպուն .
Անձամբ հառաչին լաւագին յայն հրապարակին :

ես, Տէր Առաքեալ, անձամբ տառապեալ,
Վասն իմ հայեցեք, ընթերցողք, ի Տեառնէ
զթողութիւնս :

Ձեզբայրն իմ զԲարսեղ, քահանայն անմեղ,
եւ զհայրն իմ Դաւիթ յիշեցէ՛ք յազօթս ձեր
զօրեղ :

եւ որ զմեզ յիշէ ի յուղիղ սրտէ
Մաղկալից պըսակն ընկալցի նա ի Քրիստոսէ :

Թիւ Հուրց մեծի՝ ութ հարիւր տարի
եւ յիստեն 'ւ երեք էր մտեալ, որ զայս բանս
գրեցիս (1)

(Ս. Դաւթարու Անուագիր ք. 1339
եւ 1330, Տաղարամբ):

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՔԱՆԱԲԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թուսօ-ճափոնական պատերազմին մէջ Ճա-
փոնը ինքզինքը յայտնեց իրր առաջնակարգ
զինուորական ազգ մը, հաւասար Անգլիոյ եւ
Գերմանիոյ: Անոնք սակայն որ այդ պատերազ-
մին սպասեցին՝ ճափոնցիները քաղաքակրթ-
թութեան չափը զինուորական զօրութենէն
դատողներն են. պատերազմէն առաջ, ճափոն-
ցիք արդէն յայտնած էին իրենց քաղաքակրթա-
կան ամենաբարձր կարողութիւնները՝ իրենց
հրաշալի դիզարուեստով որ՝ ԺԹ. դարու վեր-
ջին քառորդին՝ խորապէս ներգործեց եւրոպա-
կան արուեստին վրայ, իրենց կառավարական
բեմիմին ղէպի ազատականութիւն արագ բնա-
շնորհմամբ, իրենց ցոյց առած զարմանաւոր
դիւրութեամբը իւրացնելու եւրոպական քաղա-
քակրթութիւնէն ինչ որ իրենց բնիկ քաղաքա-
կրթութեանը կը պակսէր: Թուսիոյ հետ բաղ-
դատուելով, միմիայն գրականութեան մէջ է

(1) Այս կտորը պէտք է գրուած ըլլայ երգուելու հա-
մար. ձեռագիրը կը պարունակէ հետեւեւտ նշանակութեամբը.
10րդ տունէն առաջ՝ « Դասքն Հրեական » ինչ ցոյցն աստ՝
13րդ տունէն առաջ՝ « Անճառ միայն հօրն երկնաւոր » ինչ
ձայն է. 28րդ տունէն առաջ՝ Յարեապալին ձայնն աստ:

որ ճափոն վար կը մնայ անկից. ճափոնցիք ու-
նին քնքուշ ճշմաստեղծութիւն մը, բայց դեռ
չունին ճասթայնվածքներ, Թուրքներէ քնքու-
թոյններ, կարքիներ. այսուհետեւ այդ ալ պիտի
ունենան անհուշտ: Վերջին պատերազմը ապա-
ցուցուց միայն թէ ինչքան հոյակապօրէն յա-
ջողեր էին՝ շատ քիչ ատենուան մէջ՝ Նորոպալի
զինուորական արուեստը, սպառազինական յա-
ռաջդիմութիւնները իւրացնել: Այդ պատե-
րազմը սկսած է ունենալ եւ գեռ պիտի ունե-
նայ տիեզերական քաղաքակրթութեան համար
ամենակարեւոր հմանականներ, որոնցմէ ինքն
խիկ Ռուսիա պիտի օգտուի՝ վերանորոգուելով,
եւ զառնալով իր պատմական ճշմարիտ ուղե-
գծին՝ այն է ղէպ ի Արեւելք յառաջխաղացու-
թեան՝ իրր արեւմտեան քաղաքակրթութեան
պաշտպան ընդդէմ մահմետական ագիտութեան
ու վայրենութեան: — Շահական կը նկատենք
Անահիճի մէջ՝ հրատարակել թարգմանութիւնը
չարք մը ուսումնասիրութեանց ճափոնի քաղա-
քակրթութեան, բարբերուն, արուեստներուն
ու գրականութեան վրայ :

ՃԱՓՈՆԸ

ազդը Արեւու պետու-
թիւնը կամ Նիփոնը
(մեր ճափոն բառը
Նիփոնն չինական ար-
տասանութեան աղա-
ւազումն է)՝ կը տա-
րածուի՝ հեւստէն մին-
չեւ Քամչաթքա, հա-
րաւէն՝ մինչեւ Հոնկ-Քոնկ. արեւելքէն Ուղա-
ղական Ուկիանսը կը թանայ զայն, արեւ-
մուտքէն՝ Սիւրիսի ծովը, ճափոնի ծովը եւ